

**ΥΛΗ
ΚΑΤΑΤΑΚΤΗΡΙΩΝ
ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ**

για το μάθημα

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

για κατάταξη στην

Α΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

**Ο υποψήφιος μαθητής καλείται
να μπορεί να απαντά
σε ερωτήσεις που αφορούν
την παρακάτω ύλη**

συνέχεια στις επόμενες σελίδες...

Σχέση διαστημάτων και κλιμάκων

Προκειμένου να εξοικειωθούμε με την χρήση των διαστημάτων μπορούμε να κάνουμε διάφορους συσχετισμούς σύμφωνα με την θέση και την συχνότητα που κάθε διάστημα έχει στις διάφορες κλίμακες.

Τρόποι:	Μείζων		Αρμονικός Ελάσσων		Μελωδικός Ελάσσων	
	συχνό - τητα	βαθμίδες	συχνό - τητα	βαθμίδες	συχνό - τητα	βαθμίδες
1 ^{ης} Κ	7	1,2,3,4,5,6, 7	7	1,2,3,4,5,6, 7	7	1,2,3,4,5,6, 7
2 ^{ης} μ	2	3,7	3	2,5,7	2	2,7
2 ^{ης} Μ	5	1,2,4,5,6	3	1,3,4	5	1,3,4,5,6
2 ^{ης} Α	0	-	1	6	0	-
3 ^{ης} μ	4	2,3,6,7	4	1,2,4,7	4	1,2,6,7
3 ^{ης} Μ	3	1,4,5	3	3,5,6	3	3,4,5
4 ^{ης} Ε	0	-	1	7	1	7
4 ^{ης} Κ	6	1,2,3,5,6,7	4	1,2,3,5	4	1,2,5,6
4 ^{ης} Α	1	4	2	4,6	2	3,4
5 ^{ης} Ε	1	7	2	2,7	2	6,7
5 ^{ης} Κ	6	1,2,3,4,5,6	4	1,4,5,6	4	1,2,4,5
5 ^{ης} Α	0	-	1	3	1	3
6 ^{ης} μ	3	3,6,7	3	1,5,7	3	5,6,7
6 ^{ης} Μ	4	1,2,4,5	4	2,3,4,6	4	1,2,3,4
7 ^{ης} Ε	0	-	1	7	0	-
7 ^{ης} μ	5	2,3,5,6,7	3	2,4,5	5	2,4,5,6,7
7 ^{ης} Μ	2	1,4	3	1,3,6	2	1,3
8 ^{ης} Κ	7	1,2,3,4,5,6, 7	7	1,2,3,4,5,6, 7	7	1,2,3,4,5,6, 7

Παρατηρήστε ότι η στήλες των συχνοτήτων διαβάζονται και καρκινικά.

Στον παραπάνω πίνακα στην στήλη «συχνότητα», μπορείτε να δείτε πόσες φορές συναντάμε καθένα από τα διαστήματα της αριστερής στήλης σε κάθε τρόπο. Στην στήλη «βαθμίδες» φαίνεται σε ποιες βαθμίδες του κάθε τρόπου συναντάμε το καθένα διάστημα.

Εξαιρετικά ενδιαφέρον είναι το γεγονός ότι η συχνότητα του κάθε διαστήματος σε έναν τρόπο συμπίπτει με τον αριθμό των κλιμάκων αυτού του τρόπου. Για παράδειγμα, εφόσον η συχνότητα της 2^{ης} Μ στον μείζων τρόπο είναι 5, άρα κάθε 2^η Μ ανήκει σε 5 διαφορετικές μείζονες. Πιο

συγκεκριμένα, το διάστημα ντο - ρε σαν 2^η Μ το συναντάμε σε 5 διαφορετικές μείζονες κλίμακες. Αυτές είναι οι: ντο, σολ, φα, σι και μι.

Πώς βρίσκουμε τις κλίμακες στις οποίες ανήκει κάθε διάστημα

Παρακάτω περιγράφονται διάφορες τεχνικές εύρεσης των κλιμάκων στις οποίες ανήκει κάθε διάστημα. Οι τεχνικές αυτές προϋποθέτουν μουσική αντίληψη και συνδυαστική σκέψη.

Αν μπορείτε να θυμάστε όλους τους αριθμούς του παραπάνω πίνακα ή να τους υπολογίζετε άνετα, τότε δεν χρειάζεται ιδιαίτερη τεχνική για την εύρεση των κλιμάκων στις οποίες ανήκει ένα διάστημα, αφού θα ανήκει στις κλίμακες κάποιου τρόπου στις οποίες μπορεί να έχει μια από τις θέσεις αυτές που φαίνονται στον παραπάνω πίνακα.

Παράδειγμα: Το διάστημα σολ# - λα ανιόν μικρότερο της οκτάβας είναι 2^η μ. Αφού την 2^η μ την συναντάμε 2 φορές στον μείζονα τρόπο στις βαθμίδες της μέσης και του προσαγωγέα, άρα το διάστημα αυτό σε δύο μείζονες κλίμακες έχει σε καθεμιά μια από αυτές τις θέσεις. Είναι ευνόητο ότι το σολ# είναι μέση βαθμίδα στην μι μείζονα, αφού η μέση βαθμίδα στον μείζονα τρόπο πρέπει να απέχει από την τονική 2 τόνους. Τέλος, το διάστημα αυτό βρίσκεται στην θέση του προσαγωγέα της λα μείζονος.

Για να βρούμε σε ποιες αρμονικές ελάσσονες ανήκει το διάστημα αυτό, ακολουθούμε την ίδια τεχνική, λαμβάνοντας αυτή την φορά υπ' όψιν τους αριθμούς των βαθμίδων που μια 2^η μ συναντάται σ' αυτό τον τρόπο.

Επαλήθευση: Ένα διάστημα βρίσκεται σε τόσες μείζονες κλίμακες όσες φορές βρίσκεται το είδος του στο μείζονα τρόπο. Στις αρμονικές και μελωδικές ελάσσονες, ακολουθούμε την ίδια τεχνική, αφού όσες φορές συναντάται αυτό το διάστημα σε κάθε τρόπο, σε τόσες κλίμακες αυτού του τρόπου ανήκει. Για παράδειγμα, όπως φαίνεται στον παραπάνω πίνακα μια 3^η μικρή βρίσκεται 4 φορές στο μείζονα τρόπο, 4 φορές στον αρμονικό ελάσσονα και 4 φορές στον μελωδικό. Άρα ένα διάστημα 3^η μικρό όπως το ρε - φα, συναντάται σε 4 μείζονες, 4 αρμονικές ελάσσονες και 4 στον μελωδικό. Πράγματι ανήκει στις μείζονες: Ντο, φα, σι και μι, στις αρμονικές ελάσσονες: Λα, ρε, ντο και μι, και στις μελωδικές ελάσσονες: ρε, ντο, μι και φα.

Για τις Μείζονες κλίμακες:

Κάθε διάστημα ανήκει σε εκείνες τις μείζονες κλίμακες των οποίων ο οπλισμός είναι ο κατάλληλος για την ύπαρξη του. Για παράδειγμα, το διάστημα ντο - ρε δεν μπορεί να υπάρχει στην λα μείζων επειδή αυτή έχει στο ντο δίεση από τον οπλισμό.

Για να βρούμε τις μείζονες στις οποίες ανήκει ένα **διάστημα με φυσικούς φθόγγους**, πρέπει πρώτα απ' όλα να εξακριβώσουμε ποιος από τους δύο ακραίους φθόγγους του διαστήματος συναντάται πρώτος στην σειρά των διέσεων και σε ποια κλίμακα. Έπειτα, το μόνο που έχουμε να κάνουμε, είναι να απαγγείλουμε την σειρά των κλιμάκων με διέσεις μέχρι και εκτός από αυτή. Το ίδιο πρέπει να κάνουμε και με την σειρά των υφέσεων.

Παράδειγμα:

Το διάστημα ντο - μι είναι 3^{ης} Μ. Άρα πρέπει να βρίσκεται σε **3 μείζονες**. Αυτές πρέπει να μην έχουν στον οπλισμό τους ντο δίεση ή μι ύφεση. Αυτές είναι **ντο, σολ (με διέσεις) και φα (με υφέσεις)**.

Αν ένας από τους δύο ακραίους φθόγγους είναι αλλοιωμένος και αυτός συναντάται στην σειρά αλλοιώσεων στην οποία ανήκει, πιο μετά από το όνομα του φυσικού ακραίου φθόγγου του διαστήματος, τότε αυτό το διάστημα δεν ανήκει σε καμία μείζονα.

Παράδειγμα:

Το διάστημα **ντο - μι #** δεν βρίσκεται σε **καμία μείζονα**, αφού το μι είναι στην σειρά των διέσεων πιο μετά από το ντο #. Αυτό επαληθεύεται από το γεγονός ότι **στον μείζονα τρόπο δεν συναντάμε καμία 3^η αυξημένη**.

Αν ένας από τους ακραίους φθόγγους είναι αλλοιωμένος και αυτή η αλλοίωση συναντάται στην σειρά των αλλοιώσεων στην οποία ανήκει πριν από την ονομασία του άλλου φθόγγου, τότε βρίσκουμε ποια είναι η πρώτη κλίμακα που έχει αυτήν την αλλοίωση και απαγγέλλουμε την σειρά των μειζόνων με το είδος αυτής της αλλοίωσης (διέσεων ή υφέσεων), από αυτή, μέχρι και εκτός από εκείνη που έχει αλλοίωση στον άλλο φθόγγο.

Παράδειγμα:

Το διάστημα **ντο # - μι** έχει αλλοίωση που συναντάται στη σειρά των διέσεων πριν από αυτή που έχει το όνομα του άλλου φθόγγου του διαστήματος. Δηλαδή στη σειρά των διέσεων πρώτα συναντάμε το ντο και μετά το μι. Αυτό σημαίνει ότι ανήκει στις μείζονες κλίμακες με διέσεις τις

οποίες βρίσκουμε αν απαγγείλουμε την σειρά αυτών των κλιμάκων από αυτή που πρώτη έχει ντο # στον οπλισμό της, μέχρι και εκτός απ' αυτή που έχει μι #. Αυτές είναι οι **ρε, λα, μι και σι**. Το αποτέλεσμα αυτό επαληθεύεται αφού η 3^η μ, βρίσκεται **4 φορές στον μείζονα τρόπο**.

Αν και οι δύο ακραίοι φθόγγοι του διαστήματος είναι **αλλοιωμένοι** με διαφορετικό είδος αλλοιώσεων (ο ένας με δίεση και ο άλλος με ύφεση) τότε αυτό το διάστημα δεν ανήκει σε καμία μείζονα.

Παράδειγμα:

Το διάστημα **ντο # - μιb** δεν ανήκει σε καμία μείζονα αφού περιέχει διαφορετικό είδος αλλοιώσεων. Δηλαδή και ύφεση και δίεση. Αυτό επαληθεύεται αφού η 3^η E δεν συναντάται στον μείζονα τρόπο.

Αν και οι δύο φθόγγοι ακραίοι φθόγγοι του διαστήματος είναι **αλλοιωμένοι** με το ίδιο είδος αλλοιώσεων, τότε απαγγέλλουμε την σειρά των μειζόνων κλιμάκων που αναφέρεται στο είδος αυτών των αλλοιώσεων από αυτήν που περιέχει και τις δύο αλλοιώσεις μέχρι το τέλος.

Παράδειγμα:

Το διάστημα **ντο # - μι #** ανήκει σε εκείνη την μείζονα με διέσεις που πρώτη έχει και τις δύο αυτές αλλοιώσεις, δηλαδή **στην φα # μείζονα**. Επίσης ανήκει και σε όλες τις επόμενες της σειράς των μειζόνων κλιμάκων με διέσεις, δηλαδή και στην **ντο # μείζονα**.

Κατά την επαλήθευση, με μια πρώτη ματιά, φαίνεται ότι έγινε λάθος, αφού η 3^η M συναντάται 3 φορές στον μείζονα τρόπο άρα θα έπρεπε να **ανήκει σε 3 μείζονες κλίμακες**. Η αλήθεια είναι ότι στην τεχνική της επαλήθευσης συμπεριλαμβάνονται και οι φανταστικές κλίμακες. Άρα το διάστημα αυτό ανήκει και στην φανταστική **σολ X μείζονα** η οποία από τον οπλισμό της διατηρεί τους ακραίους φθόγγους του διαστήματος ως έχουν. Η αμέσως επόμενη φανταστική μείζονα (**ρε X**) έχει στον φθόγγο ντο διπλή δίεση από τον οπλισμό.

Όμως εμείς δεν θα συμπεριλαμβάνουμε τις φανταστικές κλίμακες και αυτό σημαίνει ότι στην περίπτωση αυτή θεωρούμε ότι είναι μια εξαίρεση που μπορεί να συμβεί όταν σε ένα διάστημα και οι δύο φθόγγοι είναι αλλοιωμένοι! Άρα ανήκει σε 2 μόνο μείζονες!

Ένας άλλος τρόπος είναι να θυμόμαστε τις βαθμίδες στις οποίες βρίσκεται αυτό το διάστημα στον μείζονα τρόπο. Σε αυτή την περίπτωση, θεωρώντας τον χαμηλότερο φθόγγο του διαστήματος τον αριθμό ένα, κατεβαίνουμε διατονικά απ' αυτόν βρίσκοντας τα ονόματα των φθόγγων που αντιστοιχούν στους αριθμούς των βαθμίδων του παραπάνω πίνακα.

Παράδειγμα: Το διάστημα **ντο - μι** είναι 3^η M. Άρα, σύμφωνα με τον

παραπάνω πίνακα σχηματίζεται στις **1^η, 4^η και 5^η βαθμίδα του μείζονα τρόπου**. Θεωρώντας το **ντο** σαν τον αριθμό 1, κατεβαίνοντας διατονικά, βρίσκουμε σαν αριθμό 4 το **σολ** και σαν 5 το **φα**. Αυτές είναι και οι κλίμακες που βρήκαμε και στην παραπάνω τεχνική.

Άλλος γρήγορος τρόπος εύρεσης των παραπάνω είναι:

Χωρίζουμε τα διαστήματα σε

Μικρότερα = όλα τα μικρά από 2^{ες} έως και 7^{ες} + 5^{ης} E + 4^{ης} K

Μεγαλύτερα = όλα τα μεγάλα από 2^{ες} έως και 7^{ες} + 4^{ης} A + 5^{ης} K

Στα μεγάλα θεωρούμε προσαγωγή τον επάνω φθόγγο, ενώ στα μικρά τον χαμηλό. Έτσι γνωρίζοντας, όπως και στην προηγούμενη τεχνική, πόσες φορές συναντάται στον μείζονα τρόπο το ζητούμενο διάστημα, απαγγέλλουμε την σειρά των κλιμάκων με διέσεις κανονικά ή την σειρά των κλιμάκων υφέσεις ανάποδα, ξεκινώντας από την υποτιθέμενη τονική, μέχρι να πούμε τόσα ονόματα κλιμάκων όσα και αυτός ο αριθμός.

Σε περίπτωση που κατά την απαγγελία τελειώσουν οι κλίμακες με υφέσεις, προχωράμε στη ντο και μετά σ' αυτές με διέσεις. Η επιλογή της σειράς γίνεται σε σχέση με το είδος των αλλοιώσεων της υποτιθέμενης τονικής. Τέλος, όταν αυτή είναι η ντο, τότε η απαγγελία ξεκινά από αυτή και συνεχίζεται σ' αυτές με διέσεις.

Παράδειγμα:

Το διάστημα **ντο - μι** ανήκει στα μεγαλύτερα επειδή είναι 3^{ης} M. Άρα θα θεωρήσουμε προσαγωγή τον υψηλότερο φθόγγο δηλαδή το μι. Αυτό σημαίνει ότι υποτιθέμενη τονική είναι το φα, της οποίας το είδος των αλλοιώσεων είναι υφέσεις αφού έχει για οπλισμό μια ύφεση στο σι. Το προηγούμενο σημαίνει ότι η απαγγελία θα ξεκινήσει με την σειρά των κλιμάκων με υφέσεις. Αυτή θα ξεκινήσει από το φα και, επειδή είμαστε στην σειρά των υφέσεων, η απαγγελία θα γίνει με ανάποδη φορά. Σκοπός είναι να πούμε **3 ονομασίες κλιμάκων** αφού σε τόσες βαθμίδες του μείζονα τρόπου ανήκει η 3^η μικρή. Επειδή όμως στην σειρά των κλιμάκων με υφέσεις δεν έχει άλλη πριν τη **φα**, προχωράμε στη **ντο** και συνεχίζουμε την απαγγελία μέχρι και την **σολ** συμπληρώνοντας έτσι 3 ονόματα κλιμάκων.

Παρατηρήστε ότι το αποτέλεσμα είναι ίδιο και στις τρεις περιπτώσεις.

Για τις Αρμονικές ελάσσονες κλίμακες:

Στον ελάσσονα τρόπο έχουμε όξυνση του προσαγωγέα. Αυτό σημαίνει ότι ένα διάστημα που ανήκει σε κάποιες μείζονες κλίμακες δεν είναι απαραίτητο ότι θα ανήκει και στις σχετικές αρμονικές ελάσσονες αυτών. Για να βρούμε σε ποιες, αρκεί να κατανοήσουμε ότι ο προσαγωγέας της

ελάσσονος κλίμακας είναι η δεσπόζουσα βαθμίδα της σχετικής μείζονος. Άρα, όποιο διάστημα έχει σαν ακραίο φθόγγο την δεσπόζουσα βαθμίδα μιας από τις μείζονες στις οποίες ανήκει, δεν θα ανήκει στην σχετική αρμονική ελάσσονα αυτής της μείζονος.

Αντιθέτως, όμως, αν θεωρήσουμε καθένα από τους δύο φθόγγους του διαστήματος οξυμένο προσαγωγή, και αν η αρμονική ελάσσων κλίμακα που υπονοείται περιέχει τον άλλο φθόγγο του διαστήματος και δεν είναι φανταστική, τότε αυτή η κλίμακα μπορεί να καταμετρηθεί σε αυτές που περιέχουν αυτό το διάστημα.

Παραδείγματα:

1) Το διάστημα ντο - μι ανήκει στις μείζονες φα, ντο και σολ. Επειδή όμως το ντο είναι δεσπόζουσα στην φα μείζονα, δεν ανήκει στην σχετική αρμονική ελάσσονα αυτής, αφού το ντο θα γίνει ντο δίεση στη σχετική της φα η οποία είναι ή ρε ελάσσων. Άρα, μέχρι στιγμής έχουμε βρει ότι το διάστημα ντο - μι εκτός από τις μείζονες φα, ντο και σολ, ανήκει στις σχετικές αρμονικές ελάσσονες των ντο και σολ μείζονων οι οποίες είναι η λα και μι ελάσσονα αντίστοιχα.

Αν θεωρήσουμε το μι σαν οξυμένο προσαγωγή (μι αναίρεση, προφανώς από μι ύφεση). Τότε, υπονοείται σαν τονική το φα σε αρμονικό ελάσσονα τρόπο. Πράγματι, η φα αρμονική ελάσσων έχει αναλλοίωτο τον άλλο φθόγγο του διαστήματος (ντο) αφού αυτός δεν επηρεάζεται από τον οπλισμό αυτής. Άρα το δοσμένο διάστημα ανήκει και στην φα ελάσσονα θεωρώντας το μι αναίρεση.

Με την ίδια τεχνική, αν θεωρήσουμε το ντο σαν οξυμένο προσαγωγή (ντο αναίρεση προφανώς από ντο ύφεση), τότε η τονική που υπονοείται είναι η ρε ύφεση σε αρμονικό ελάσσονα τρόπο. Αυτή η κλίμακα όμως, εκτός του ότι είναι φανταστική, από τον οπλισμό της έχει μι ύφεση, άρα το διάστημα ντο - μι δεν ανήκει σ' αυτή.

Άρα οι αρμονικές ελάσσονες κλίμακες που το διάστημα $3^{η5}$ Μ ντο - μι ανήκει είναι 3. Η λα, η μι και η φα. Αυτό επαληθεύεται αφού πράγματι, το διάστημα της $3^{η5}$ Μ το συναντάμε 3 φορές στον αρμονικό ελάσσονα τρόπο.

2) Το διάστημα σολ# - ρε ανήκει στην λα μείζονα. Επειδή όμως, καμία από τους δύο ακραίους φθόγγους του διαστήματος δεν είναι δεσπόζουσα στην λα μείζονα, ανήκει και στην σχετική αρμονική ελάσσονα αυτής. Άρα μέχρι στιγμής έχουμε βρει ότι το διάστημα σολ # - ρε εκτός από την λα μείζονα, ανήκει και στην σχετική αρμονική ελάσσονα αυτής, την φα # ελάσσονα.

Ας θεωρήσουμε το σολ# σαν οξυμένο προσαγωγή. Τότε υπονοείται σαν τονική το λα σε αρμονικό ελάσσονα τρόπο. Πράγματι, η λα αρμονική ελάσσων έχει αναλλοίωτο τον άλλο φθόγγο του διαστήματος (ρε) αφού αυτός δεν επηρεάζεται από τον οπλισμό αυτής. Άρα ανήκει και στην ρε ελάσσονα.

Με την ίδια τεχνική, αν θεωρήσουμε το ρε σαν οξυμένο προσαγωγή

(ρε αναίρεση, προφανώς από ρε ύφεση,) τότε η τονική που υπονοείται είναι η μι ύφεση σε αρμονικό ελάσσονα τρόπο. Αυτή η κλίμακα όμως, από τον οπλισμό της έχει σολ ύφεση, άρα το διάστημα σολ# - ρε δεν μπορεί να ανήκει σ' αυτή.

Πράγματι από την επαλήθευση προκύπτει ότι το διάστημα της 5^{ης} E βρίσκεται 2 φορές στον αρμονικό ελάσσονα τρόπο.

Ειδικές περιπτώσεις στις Αρμονικές ελάσσονες κλίμακες:

Αν ένας από τους δύο ακραίους φθόγγους είναι αλλοιωμένος και αυτός συναντάται στην σειρά αλλοιώσεων στην οποία ανήκει πιο μετά από το όνομα του φυσικού ακραίου φθόγγου του διαστήματος, τότε αυτό το διάστημα δεν ανήκει σε καμία μείζονα. Μπορεί όμως να ανήκει σε κάποια κλίμακα αρμονικού ελάσσονος τρόπου. Για την εξακρίβωση αυτού δεν έχουμε παρά να ακολουθήσουμε την ίδια τεχνική που περιγράφηκε και παραπάνω, δηλαδή την θεώρηση του καθένα από τους δύο ακραίους φθόγγους σαν προσαγωγή σε ελάσσονα κλίμακα.

Παράδειγμα:

Το διάστημα **φα - σολ#**, παρόλο που δεν ανήκει σε καμία μείζονα, αν θεωρηθεί σαν οξυμένος προσαγωγέας ελάσσονος κλίμακας το **σολ#**, τότε προκύπτει η κλίμακα **λα ελάσσων**. Πράγματι η τελευταία περιέχει και τους δύο φθόγγους όπως ακριβώς αυτοί αναφέρονται στο διάστημα. Κατά την επαλήθευση παρατηρήστε ότι το διάστημα της 2^{ης} Α συναντάται **1 φορά** στον αρμονικό ελάσσονα τρόπο.

Αν και οι δύο ακραίοι φθόγγοι του διαστήματος είναι αλλοιωμένοι με διαφορετικό είδος αλλοιώσεων (ο ένας με δίεση και ο άλλος με ύφεση) τότε αυτό το διάστημα δεν ανήκει σε καμία μείζονα. Μπορεί όμως να ανήκει σε κάποια κλίμακα αρμονικού ελάσσονος τρόπου. Για την εξακρίβωση αυτού δεν έχουμε παρά να ακολουθήσουμε την ίδια τεχνική που περιγράφηκε και παραπάνω, δηλαδή την θεώρηση του καθένα από τους δύο ακραίους φθόγγους σαν προσαγωγή σε ελάσσονα κλίμακα.

Παράδειγμα:

Το διάστημα **σι ύφεση - ντο δίεση**, παρόλο που δεν ανήκει σε καμία μείζονα, αν θεωρηθεί σαν οξυμένος προσαγωγέας ελάσσονος κλίμακας το **ντο#**, τότε προκύπτει η κλίμακα **ρε ελάσσων**. Πράγματι η τελευταία περιέχει και τους δύο φθόγγους όπως ακριβώς αυτοί αναφέρονται στο διάστημα.

Το αποτέλεσμα αυτό επαληθεύεται αφού η 2^η Α συναντάται **μόνο 1 φορά** στον αρμονικό ελάσσονα τρόπο.

Για τις Μελωδικές ελάσσονες κλίμακες

Στην κατιούσα μορφή του μελωδικού ελάσσονος τρόπου, δεν χρειάζεται η χρησιμοποίηση ιδιαίτερης τεχνικής για την εύρεση των κλιμάκων που κάποιο διάστημα ανήκει. Το γεγονός αυτό οφείλεται στο ότι οι κατιούσες μελωδικές ελάσσονες κλίμακες, στις οποίες ανήκει ένα διάστημα, συμπίπτουν με τις σχετικές ελάσσονες των μειζόνων κλιμάκων, στις οποίες το διάστημα αυτό επίσης ανήκει.

Στην ανιούσα μορφή του μελωδικού ελάσσονος τρόπου, όπως είδαμε παραπάνω, έχουμε οξύνσεις σε δύο βαθμίδες. Αυτές είναι η επιτονική και ο προσαγωγέας της ελάσσονος. Οι βαθμίδες αυτές στην σχετική μείζονα αντιστοιχούν στις βαθμίδες της υποδεσπόζουσας και της δεσπόζουσας αντίστοιχα. Άρα όποιο διάστημα έχει σαν ακραίο φθόγγο την υποδεσπόζουσα ή την δεσπόζουσα βαθμίδα μιας από τις μείζονες στις οποίες ανήκει, δεν θα ανήκει στην σχετική αρμονική ελάσσονα αυτής της μείζονος.

Αντιθέτως, όμως, αν θεωρήσουμε καθένα από τους δύο φθόγγους του διαστήματος οξυμένο προσαγωγέα ή οξυμένη επιδεσπόζουσα ανιούσας μελωδικής ελάσσονας, και αν αυτή η ανιούσα μελωδική ελάσσονα κλίμακα που υπονοείται περιέχει τον άλλο φθόγγο του διαστήματος και δεν είναι φανταστική, τότε αυτή η κλίμακα μπορεί να συμπεριληφθεί σε αυτές που περιέχουν αυτό το διάστημα.

Τέλος, και σ' αυτή την περίπτωση ισχύουν οι «ειδικές περιπτώσεις» που αναφέρθηκαν στην προηγούμενη παράγραφο με την διαφορά ότι οι φθόγγοι εξετάζονται και σαν επιδεσπόζουσα βαθμίδα σε ανιούσα μορφή μελωδικής ελάσσονος κλίμακας.

Παράδειγμα:

Το διάστημα **φα# - σολ#**, ανήκει στις εξής μείζονες: Λα, μι, σι, φα# και ντο#. Επειδή όμως στην σι μείζονα ο φθόγγος φα# είναι δεσπόζουσα βαθμίδα, το διάστημα αυτό δεν ανήκει στην ανιούσα μορφή της σχετικής μελωδικής ελάσσονος κλίμακας αυτής της σι μείζονος, δηλαδή στην σολ# ελάσσονα.

Επίσης, στην ντο# μείζονα οι φθόγγοι φα# και ο σολ# αντιστοιχούν στην υποδεσπόζουσα και την δεσπόζουσα βαθμίδα αντίστοιχα. Άρα, το διάστημα αυτό δεν μπορεί να ανήκει στην ανιούσα μορφή της σχετικής μελωδικής ελάσσονος της ντο# μείζονος, δηλαδή στην λα# ελάσσονα. Άρα αυτό το διάστημα ανήκει στις ανιούσες μορφές των σχετικών ελασσόνων των τριών από τις πέντε μείζονες στις οποίες επίσης ανήκει. Αυτές οι μείζονες είναι οι: Λα, μι και φα#, των οποίων οι σχετικές είναι οι: **Φα#, ντο# και ρε# ελάσσονες.**

Αν θεωρηθεί σαν οξυμένος προσαγωγέας ελάσσονος κλίμακας το σολ#, τότε προκύπτει η κλίμακα **λα μελωδική ελάσσονα**. Πράγματι, η τελευταία, στην ανιούσα μορφή της, περιέχει και τους δύο φθόγγους όπως ακριβώς αυτοί αναφέρονται στο διάστημα.

Αν θεωρηθεί σαν οξυμένος προσαγωγέας ελάσσονος κλίμακας το φα#, τότε προκύπτει η κλίμακα σολ ελάσσων. Η τελευταία όμως δεν περιέχει τον φθόγγο σολ#.

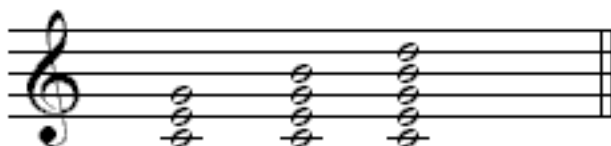
Αν θεωρηθεί σαν οξυμένη επιτονική ο φθόγγος φα#, τότε προκύπτει η κλίμακα λα μελωδική ελάσσων. Πράγματι, αυτή έχει και τον φθόγγο σολ#, αφού το διάστημα επιτονικής και προσαγωγέα στην ανιούσα μορφή του μελωδικού ελάσσονα τρόπου είναι τόνος. Αυτή η κλίμακα όμως έχει ήδη καταμετρηθεί από την προηγούμενη περίπτωση.

Αν θεωρηθεί σαν οξυμένη επιτονική το σολ#, τότε προκύπτει η σι μελωδική ελάσσων, η οποία περιέχει και τον φθόγγο φα#. Άρα, η ανιούσα μορφή της σι **μελωδικής ελάσσονος** καταμετρείται σ' αυτές στις οποίες ανήκει.

Το αποτέλεσμα, λοιπόν, της έρευνας είναι οι ανιούσες μορφές των μελωδικών αρμονικών κλιμάκων: Φα#, ντο#, ρε#, λα και σι, οι οποίες περιέχουν το διάστημα του παραδείγματος. Αυτό επαληθεύεται αφού το διάστημα της 2^{ης}μ συναντάται **5 φορές** στον μελωδικό ελάσσονα τρόπο.

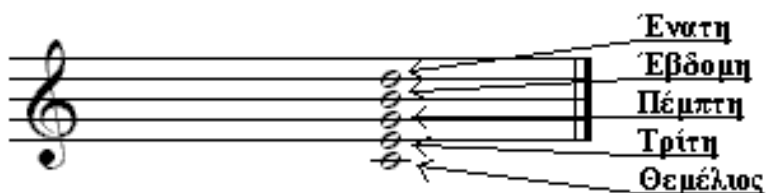
Συγχορδίες

Συγχορδία είναι τρεις ή περισσότεροι φθόγγοι οι οποίοι απέχουν μεταξύ τους διαστήματα τρίτης

Οι ονομασίες των φθόγγων από τους οποίους αποτελείται είναι ανάλογες με το διάστημα που σχηματίζουν οι φθόγγοι σε σχέση με τον φθόγγο πάνω στον οποίο χτίστηκε η συγχορδία.

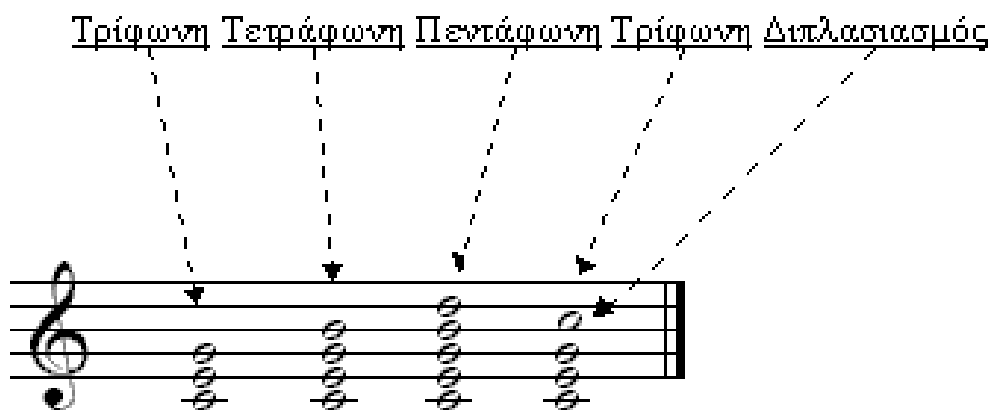
Έτσι ο 1^{ος} φθόγγος ονομάζεται **Θεμέλιος** ή **Πρώτη**, ο 2^{ος} **Τρίτη**, ο 3^{ος} **Πέμπτη**, ο 4^{ος} **Έβδομη**, κλπ.

Οι τετράφωνες συγχορδίες και πάνω παίρνουν το όνομα του διαστήματος που σχηματίζεται από τον θεμέλιο φθόγγο και τον υψηλότερο. Έτσι, οι τετράφωνες συγχορδίες ονομάζονται συγχορδίες εβδόμης, οι πεντάφωνες συγχορδίες ενάτης κλπ.

Είδη συγχορδιών:

Σε σχέση με τον αριθμό των φθόγγων που αποτελείται η συγχορδία είναι **τρίφωνη, τετράφωνη, πεντάφωνη κλπ.** Όταν σε μια συγχορδία περιέχονται φθόγγοι με το ίδιο όνομα (οκτάβες ή ταυτοφωνίες), τότε από αυτούς τους φθόγγους καταμετρείται ο ένας, αφού ο ομώνυμος θεωρείται **διπλασιασμός** αυτού.

Σε σχέση με τα σύμφωνα και διάφωνα διαστήματα που μπορούν να σχηματιστούν από τους συνδυασμούς όλων των φθόγγων που μπορεί να περιέχει μια συγχορδία, ξεχωρίζει σε σύμφωνη ή διάφωνη. Σύμφωνη είναι η συγχορδία που δεν περιέχει ούτε ένα διάφωνο διάστημα, ενώ διάφωνες είναι αυτές που περιέχουν έστω και ένα διάφωνο διάστημα μεταξύ οποιωνδήποτε φθόγγων.

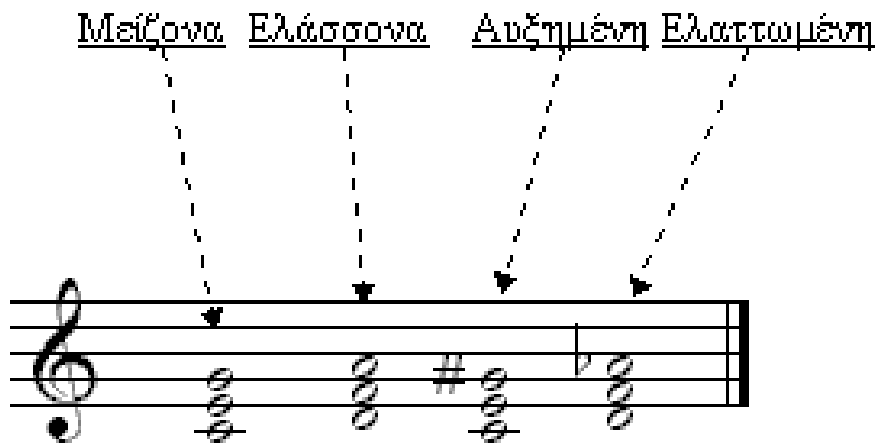
Αυτό σημαίνει ότι μόνο οι τρίφωνες συγχορδίες είναι σύμφωνες, αφού σ' αυτές, τα διαστήματα που σχηματίζονται από τους συνδυασμούς των τριών φθόγγων αυτής, είναι όλα ατελείς και τέλειες συμφωνίες. Στις τετράφωνες συγχορδίες και πάνω συναντάμε το διάφωνο διάστημα εβδόμης ή και ένατης κλπ.

Σε σχέση με το είδος των διαστημάτων που περιέχουν γενικότερα μπορούν επίσης να χαρακτηριστούν σαν **μείζονες, ελάσσονες, αυξημένες και ελαττωμένες.**

Τρίφωνες	1 ^η Τρίτη	2 ^η Τρίτη	ακραίοι
Μείζονες:	Μεγάλη	μικρή	5 ^η Καθαρή
Ελάσσονες:	μικρή	Μεγάλη	5 ^η Καθαρή
Αυξημένες:	Μεγάλη	Μεγάλη	5 ^η Αυξημένη
Ελαττωμένες:	μικρή	μικρή	5 ^η Ελαττωμένη

Παρατηρήστε ότι οι όροι μείζων και ελάσσων ετυμολογικά αντιστοιχούν στο είδος του διαστήματος της πρώτης τρίτης των συγχορδιών.

Σε σχέση με τον χαμηλότερο φθόγγο. Αυτός μπορεί να είναι οποιοσδήποτε φθόγγος της συγχορδίας.

Αν ο χαμηλότερος φθόγγος είναι ο **θεμέλιος** τότε λέμε ότι αυτή βρίσκεται σε **ευθεία κατάσταση**.

Αν ο χαμηλότερος φθόγγος είναι η **Τρίτη** της συγχορδίας τότε λέμε ότι αυτή βρίσκεται σε **πρώτη αναστροφή**.

Αν ο χαμηλότερος φθόγγος είναι η **Πέμπτη** της συγχορδίας τότε λέμε ότι αυτή βρίσκεται σε **δεύτερη αναστροφή** κ.ο.κ.

Η ονομασία της συγχορδίας προέρχεται από την θεμέλιο νότα και το είδος της σε σχέση με τα διαστήματα που περιέχει, δηλαδή αν είναι μείζονα, ελάσσονα, αυξημένη ή ελαττωμένη. Έτσι έχουμε ονομασίες όπως: ντο μείζονα, ρε ελαττωμένη, φα αυξημένη, κλπ.

Σχέση συγχορδιών και κλιμάκων

Επειδή οι συγχορδίες χτίζονται σε σχέση με τους φθόγγους μιας κλίμακας, μπορούν να περιγράφονται με τους αριθμούς ή τις ονομασίες των βαθμίδων αυτής. Έτσι έχουμε συγχορδία της πρώτης βαθμίδας, της δεύτερης, κλπ., ή συγχορδία της θεμελίου, της επιτονικής, κλπ. Η αρίθμηση των βαθμίδων γίνεται με λατινικούς αριθμούς για να ξεχωρίζει από άλλους αριθμούς που χρησιμοποιούμε.

Χτίζοντας συγχορδίες σε κάθε φθόγγο μιας κλίμακας εξάγουμε τα εξής συμπεράσματα:

1) Μείζων τρόπος

2) Ελάσσων αρμονικός τρόπος

Παρατηρήστε στον αρμονικό ελάσσονα τρόπο ότι η οξύση του προσαγωγέα διατηρείται στους φθόγγους των συγχορδιών στις οποίες βρίσκεται.

3) Ελάσσων μελωδικός τρόπος (ανιών)

Παρατηρήστε στον μελωδικό ελάσσονα τρόπο ότι οι οξύσεις του προσαγωγέα και της επιτονικής διατηρούνται στους φθόγγους των συγχορδιών στις οποίες βρίσκονται.

Κατηγορίες βαθμίδων: Οι I, IV και V βαθμίδα ονομάζονται **κύριες**, ενώ οι υπόλοιπες **δευτερεύουσες**.

Τρόποι:	Μείζων		Αρμονικός Ελάσσων		Μελωδικός ανιόν	
	συχνό - τητα	βαθμίδε ς	συχνό- τητα	βαθμίδες	συχνό - τητα	βαθμίδε ς
Μείζονες	3	1,4,5	2	5,6	2	4,5
Ελάσσονες	3	2,3,6	2	1,4	2	1,2
Αυξημένες	0	-	1	3	1	3
Ελαττωμένες	1	7	2	2,7	2	6,7

Στον παραπάνω πίνακα βλέπετε πόσες φορές βρίσκουμε τις κάθε είδους συγχορδίες στις κλίμακες, όπως επίσης και τις βαθμίδες που εμφανίζονται.

Πώς βρίσκουμε σε ποιες κλίμακες ανήκει μια συγχορδία

Ο τρόπος εύρεσης των κλιμάκων που ανήκει μια συγχορδία είναι ανάλογος με αυτόν των διαστημάτων. Κατ' αρχήν, και στις συγχορδίες ισχύει ότι ο αριθμός που μας δείχνει πόσες φορές βρίσκεται ένα είδος συγχορδίας σε κλίμακα κάποιου τρόπου, συμπίπτει με τον αριθμό των κλιμάκων αυτού του τρόπου στις οποίες βρίσκουμε την οποιαδήποτε συγχορδία αυτού του είδους. Για παράδειγμα η συγχορδία ντο -μι - σολ επειδή είναι μείζονα βρίσκεται σε 3 διαφορετικές κλίμακες αφού ο μείζων τρόπος περιέχει 3 συγχορδίες αυτού του τύπου. Πράγματι, αυτές είναι οι μείζονες: ντο, σολ και φα.

Στον πίνακα που φαίνεται παραπάνω παρατηρήστε ότι οι αριθμοί που έχετε να θυμάστε είναι πολύ λιγότεροι από αυτούς των διαστημάτων. Αυτό σημαίνει ότι δεν είναι απαραίτητη η παρουσίαση ιδιαίτερων τεχνικών για την εύρεση των κλιμάκων μιας συγχορδίας, αφού το είδος της κάθε συγχορδίας εμφανίζεται σε εκείνες τις κλίμακες στις οποίες έχει θέση σε μια από τις βαθμίδες που αναφέρονται στον παραπάνω πίνακα.

Παράδειγμα:

Η συγχορδία λα - ντο# - μι είναι μείζονα, άρα θα την συναντήσουμε σε 3 διαφορετικές μείζονες κλίμακες. Αφού μια μείζονα συγχορδία συναντάται στις βαθμίδες I, IV και V, άρα και την συγχορδία αυτή θα την βρούμε σε κάποια κλίμακα σαν I, σε κάποια άλλη σαν IV και σε μια τελευταία σαν V. Άρα, αυτή ανήκει στις μείζονες κλίμακες λα, ρε και μι. Η ίδια τεχνική χρησιμοποιείται για την εύρεση αυτής της συγχορδίας στις ελάσσονες κλίμακες.

Οι συγχορδίες είναι τα στοιχειώδη δομικά υλικά για την μουσική δημιουργία στο τονικό μουσικό σύστημα. Ο τρόπος που συνδυάζονται μεταξύ τους και με τις μελωδίες ενός έργου υπακούει σε νόμους. Αυτοί οι νόμοι ονομάζονται αλλιώς και δυνάμεις οι οποίες δημιουργούνται από την σχέση μεταξύ των βαθμίδων. Έτσι, όπως θα μάθετε σε μεγαλύτερη τάξη, ο προσαγωγέας έλκει την τονική, η δεσπόζουσα έχει μια αστάθεια, θέλοντας και αυτή να κινηθεί προς την τονική κλπ. Όλα αυτά καθορίζονται από το τονικό μουσικό σύστημα. Ο τρόπος που συνδυάζονται οι φθόγγοι υπακούοντας σε αυτούς τους νόμους, ονομάζεται ΑΡΜΟΝΙΑ. (αρμόζω).

Αρμονία είναι ο συνδυασμός διαφόρων στοιχείων σε μια ενότητα. Τα στοιχεία αυτά στη μουσική είναι οι φθόγγοι και ο συνδυασμός αντιστοιχεί στις συνηχήσεις αυτών σε διάφορες ενότητες.